

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (druga izba)

z dnia 7 lipca 2016 r.*

Odesłanie prejudycjalne — Klauzula prorogacyjna — Współpraca sądowa w sprawach cywilnych — Jurysdykcja i wykonywanie orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych — Rozporządzenie (WE) nr 44/2001 — Artykuł 23 — Klauzula zawarta w ogólnych warunkach umowy — Wyrażenie przez strony zgody na obowiązywanie owych warunków — Ważność i precyzjność klauzuli prorogacyjnej

W sprawie C-222/15

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Pécsi Törvényszék (sąd w Peczu, Węgry) postanowieniem z dnia 4 maja 2015 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 15 maja 2015 r., w postępowaniu:

Hőszig Kft.

przeciwko

Alstom Power Thermal Services,

TRYBUNAŁ (druga izba),

w składzie: M. Ilešić, prezes izby, C. Toader (sprawozdawca), A. Rosas, A. Prechal i E. Jarašiūnas, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Szpunar,

sekretarz: V. Tourrès, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 21 stycznia 2016 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu Alstom Power Thermal Services przez S.M. Békésiego, ügyvéd,
- w imieniu rząd węgierskiego przez M.Z. Fehéra i G. Koósa, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez A. Tokára oraz M. Wilderspina, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 7 kwietnia 2016 r.,

* Język postępowania: węgierski.

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 10 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I) (Dz.U. 2008, L 177, s. 6) i art. 23 ust. 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 19, t. 4, s. 42, zwanego dalej „rozporządzeniem Bruksela I”).
- 2 Wniosek ów został złożony w ramach sporu pomiędzy spółką Hőszig Kft. a spółką Alstom Power Thermal Services (zwaną dalej „Alstomem”), będącą następcą prawnym spółki Technos et Compagnie (zwanej dalej „Technosem”), w przedmiocie wykonywania umów zawartych przez strony, w ramach którego to sporu kwestionowana jest, w oparciu o klauzulę prorogacyjną, jurysdykcja sądu odsyłającego dla rozpoznania rzeczonego sporu.

Ramy prawne

Rozporządzenie Rzym I

- 3 Artykuł 1 rozporządzenia Rzym I reguluje jego przedmiotowy zakres zastosowania. Artykuł 1 ust. 2 przewiduje wyłączenie pewnej grupy dziedzin z zakresu zastosowania rozporządzenia, a wśród nich, zgodnie z art. 1 ust. 2 lit. e), „zapis[ów] na sąd polubowny i um[ów] o właściwość sądu”.
- 4 Artykuł 3 ust. 1 owego rozporządzenia stanowi:
„Umowa podlega prawu wybranemu przez strony. Wybór prawa jest dokonany wyraźnie lub w sposób jednoznaczny wynika z postanowień umowy lub okoliczności sprawy. Strony mogą dokonać wyboru prawa dla całej umowy lub tylko dla jej części”.
- 5 Artykuł 4 ust. 1 wspomnianego rozporządzenia stanowi:
„W zakresie, w jakim nie dokonano wyboru prawa właściwego dla umowy zgodnie z art. 3 i bez uszczerbku dla art. 5–8, prawo właściwe dla umowy ustala się następująco:
[...]
b) umowa o świadczenie usług podlega prawu państwa, w którym usługodawca ma miejsce zwykłego pobytu;
[...].”
- 6 Artykuł 10 tego samego rozporządzenia, zatytułowany „Zgoda i ważność materialna”, ma następujące brzmienie:
„1. Istnienie i ważność umowy lub jednego z jej postanowień ocenia się według prawa, które zgodnie z niniejszym rozporządzeniem byłoby dla niej właściwe, gdyby umowa lub jej postanowienie były ważne.

2. Jeżeli jednak z okoliczności wynika, że nie byłoby uzasadnione dokonywanie oceny skutków zachowania się jednej ze stron według prawa określonego zgodnie z ust. 1, strona ta może – w celu ustalenia, że nie wyraziła zgody na zawarcie umowy – powołać się na prawo państwa miejsca swojego zwykłego pobytu”.

Rozporządzenie Bruksela I

7 Zgodnie z brzmieniem motywów 11 i 14 rozporządzenia Bruksela I:

„(11) Przepisy o jurysdykcji powinny być w wysokim stopniu przewidywalne i powinny zależeć zasadniczo od miejsca zamieszkania pozwanego, a tak ustalona jurysdykcja powinna mieć miejsce zawsze, z wyjątkiem kilku dokładnie określonych przypadków, w których ze względu na przedmiot sporu lub umowę stron uzasadnione jest inne kryterium powiązania [uzasadniony jest inny łącznik] [...].

[...]

(14) Z zastrzeżeniem jurysdykcji wyłącznych określonych w niniejszym rozporządzeniu musi być przestrzegana swoboda stron w zakresie umownego wyboru jurysdykcji, z wyjątkiem spraw dotyczących ubezpieczenia, umów zawartych z udziałem konsumentów i z zakresu prawa pracy, w których dopuszczalna jest jedynie ograniczona swoboda stron w zakresie umownego wyboru jurysdykcji”.

8 Artykuł 5 tegoż rozporządzenia stanowi:

„Osoba, która ma miejsce zamieszkania [lub siedzibę] na terytorium państwa członkowskiego, może być pozwana w innym państwie członkowskim:

1) a) jeżeli przedmiotem postępowania jest umowa lub roszczenia wynikające z umowy – przed sąd miejsca, gdzie zobowiązanie zostało wykonane albo miało być wykonane;

[...]”.

9 Artykuł 23 rzeczonego rozporządzenia, należący do jego sekcji 7, zatytułowanej „Umowa dotycząca jurysdykcji”, należącej z kolei do jego rozdziału II, zatytułowanego „Jurysdykcja”, ma następujące brzmienie:

„1. „Jeżeli strony, z których przynajmniej jedna ma miejsce zamieszkania [lub siedzibę] na terytorium państwa członkowskiego, uzgodniły, że sąd lub sądy państwa członkowskiego powinny rozstrzygać spór już wynikły albo spór przyszły mogący wynikać z określonego stosunku prawnego, to sąd lub sądy tego państwa członkowskiego mają jurysdykcję. Sąd lub sądy tego państwa członkowskiego mają jurysdykcję wyłączną, o ile strony nie uzgodniły czego innego. Taka umowa dotycząca jurysdykcji musi być zawarta:

a) w formie pisemnej lub ustnej potwierdzonej na piśmie; lub

b) w formie, która odpowiada praktyce przyjętej między stronami; lub

c) w handlu międzynarodowym – w formie odpowiadającej zwyczajowi handlowemu, który strony znały lub musiały znać i który strony umów tego rodzaju w określonej dziedzinie handlu powszechnie znają i którego stale przestrzegają.

2. Elektroniczne przekazy umożliwiające trwałą zapis umowy są zrównane z formą pisemną.

[...]”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

- 10 Technos, osoba prawna z siedzibą we Francji, pragnął wykonać prace w różnych istniejących już elektrowniach położonych we Francji. W tym celu Technos wezwał spółkę Hőszig do przedstawienia mu ofert, co miało na celu umożliwienie tej spółce udziału we wskazanych pracach w charakterze podwykonawcy. W dniu 18 sierpnia 2008 r. Technos wysłał spółce Hőszig za pośrednictwem poczty elektronicznej wykaz elementów metalowych, które spółka ta miałaby dla Technosu wyprodukować, a ponadto opis ustanowionych w tym zakresie wymogów technicznych oraz warunki ogólne dostaw Technosu (wersja z grudnia 2008 r.) (zwane dalej „warunkami ogólnymi”).
- 11 W następstwie otrzymania ofert przedstawionych przez Hőszig w oparciu o przywołane powyżej informacje spółki zawarły na odległość kilka umów o świadczenie usług, których przedmiotem było wyprodukowanie elementów metalowych na Węgrzech, a następnie wbudowanie ich w elektrowniach znajdujących się we Francji. Dla stron nie stanowi okoliczności spornej fakt, że pierwsza z tych umów została zawarta w dniu 16 grudnia 2010 r. (zwana dalej „pierwszą umową”).
- 12 Na potrzeby wykonania prac strony uzgodniły szereg dalszych postanowień umownych oraz wprowadziły do umowy zmiany niektórych jej postanowień. W dokumencie stwierdzającym fakt zawarcia pierwszej umowy zawarto wykaz zatytułowany „Wykorzystywana dokumentacja”, który obejmował następujące elementy:

„1) niniejsze zamówienie,

2) specyfikacj[ę] techniczn[ą] T91000001/1200 rev. C,

3) ogólne warunki dostaw Technosu (wersja z grudnia 2008 r.).

Dokumenty te znajdują zastosowanie w powyżej wskazanej kolejności”.

- 13 Na ostatniej stronie owej umowy, zredagowanej w języku angielskim, wskazano również, że „[w] zamówieniu wymieniono wszystkie najważniejsze dokumenty i informacje niezbędne do jego realizacji. Druga strona umowy jest zobowiązana upewnić się, że znajduje się w posiadaniu dokumentów opatrzonych właściwym numerem referencyjnym oraz dokumentów wymaganych przez te pierwsze dokumenty. W przeciwnym wypadku konieczne jest wystąpienie na piśmie do zamawiającego o udostępnienie brakujących dokumentów”.
- 14 Z kolei ostatni paragraf tej umowy przewidywał, iż „dostawca oświadcza, że zapoznał się z warunkami niniejszego zamówienia, z obowiązującymi ogólnymi warunkami dostaw zamieszczonymi w załączniku do niniejszej umowy oraz z warunkami ewentualnego porozumienia lub umowy ramowej i zaakceptował te warunki”.
- 15 Zgodnie z pkt 23.1 warunków ogólnych:

„[Z]amówienie i jego interpretacja podlegają prawu francuskiemu. Konwencja Narodów Zjednoczonych o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów z dnia 11 kwietnia 1980 r. nie znajduje zastosowania.

Jakikolwiek spór wynikający z ważności, konstrukcji, wykonania lub rozliczenia zamówienia, lub mający z nimi związek, w przypadku którego to sporu nie doszło do ugodowego rozwiązania, jest poddany wyłącznej i ostatecznej właściwości sądów miasta Paryża, która obejmuje również postępowania w trybie uproszczonym, nakazy sądowe oraz środki zabezpieczające”.

- 16 Między stronami powstał spór prawny dotyczący wykonania umów i ostatecznie spółka Hőszig wytoczyła w dniu 31 października 2013 r. powództwo przed sądem odsyłającym jako sądem właściwym ze względu na miejsce wykonania uzgodnionych zobowiązań.
- 17 W uzasadnieniu powództwa spółka Hőszig podnosi w istocie, że wybór prawa francuskiego nie stanowi z jej strony zachowania uzasadnionego w rozumieniu art. 10 ust. 2 rozporządzenia Rzym I, ponieważ przedmiotem umowy był wytwarzany przez nią produkt, a miejscem wykonania zobowiązania była jej siedziba na Węgrzech, w związku z czym cały proces wytwarzania produktu, do momentu dostawy produktu zamawiającemu, odbywał się na Węgrzech.
- 18 Hőszig twierdzi, że to w świetle prawa węgierskiego należy rozpatrywać związek między „warunkami ogólnymi” a samymi umowami zawartymi przez strony. Opierając się bowiem na wskazanym ustawodawstwie, spółka ta uważa, że warunki ogólne nie stanowią integralnej części umów zawartych między stronami. Z tego powodu w jej opinii wskazanie prawa właściwego w warunkach ogólnych nie wywołuje skutków prawnych, a zastosowanie powinno znaleźć prawo węgierskie, zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. b) rozporządzenia Rzym I.
- 19 Następnie, w odniesieniu do jurysdykcji, Hőszig uważa, że – ze względu na to, iż z wyżej wskazanych powodów warunki ogólne nie stanowią części zawartych umów – jurysdykcja ta powinna zostać przyznana sądom węgierskim zgodnie z art. 5 ust. 1 lit. a) rozporządzenia Bruksela I.
- 20 Hőszig twierdzi w końcu, że nawet jeśliby uznać, iż warunki ogólne stanowią integralną część zawartych umów, klauzula prorogacyjna, zawarta w tych warunkach ogólnych, nie jest zgodna z wymogami art. 23 ust. 1 rozporządzenia Bruksela I, ponieważ wskazuje ona na „sądy miasta Paryża”. Jako że miasto Paryż (Francja) nie jest państwem, sformułowanie takie nie wskazuje konkretnego sądu, lecz wszystkie sądy znajdujące się w granicach administracyjnych tego miasta.
- 21 Alstom podniósł zarzut braku jurysdykcji sądu odsyłającego. W uzasadnieniu tego twierdzenia Alstom powołuje się na warunki ogólne, które – w jego przekonaniu – stanowią integralną część zawartych umów. Jego zdaniem sąd odsyłający nie jest, stosownie do pkt 23.1 warunków ogólnych, właściwy do rozstrzygnięcia sporu stanowiącego przedmiot postępowania głównego.
- 22 W opinii Alstomu art. 10 ust. 2 rozporządzenia Rzym I daje spółce Hőszig możliwość wykazania, że nie wyraziła ona zgody na zawarcie umowy lub na obowiązywanie któregoś z jej postanowień i na powołanie się w tym celu na prawo państwa miejsca swojego zwykłego pobytu, mianowicie na prawo węgierskie, jeżeli z okoliczności wynika, że nie byłoby uzasadnione dokonywanie oceny skutków jej zachowania na podstawie prawa właściwego, a więc co do zasady zgodnie z przywoływanym rozporządzeniem. Alstom twierdzi, że w rozpatrywanej sprawie jak najbardziej uzasadnione byłoby „ustalenie skutków zachowania” spółki Hőszig w rozumieniu art. 10 ust. 2 rozporządzenia Rzym I w oparciu o prawo francuskie, ponieważ spółka ta była podwykonawcą wybranego oferenta w ramach procedury udzielenia zamówienia publicznego przeprowadzonej we Francji w związku z pracami, które miały zostać wykonane we francuskiej elektrowni.
- 23 Ponadto zdaniem Alstomu klauzula prorogacyjna zawarta w pkt 23.1 warunków ogólnych jest pod każdym względem zgodna z art. 23 ust. 1 rozporządzenia Bruksela I, ponieważ sądy miasta Paryża są sądami państwa członkowskiego, a mianowicie Republiki Francuskiej. Alstom uważa, że zawężająca wykładnia zaproponowana przez Hőszig nie uwzględnia treści motywu 14 rozporządzenia Bruksela I, zgodnie z którym należy szanować swobodę stron.
- 24 Jeżeli chodzi o podniesiony przez Alstom zarzut braku jurysdykcji, sąd odsyłający uważa, że należy ustalić, czy warunki ogólne stanowią integralną część umów zawartych przez strony. W kwestii tej należy zdaniem Alstomu ustalić, jakie „okoliczności” w rozumieniu art. 10 ust. 2 rozporządzenia Rzym I należy uwzględnić na potrzeby oceny tego, w jakim zakresie spółka Hőszig wyraziła zgodę na obowiązywanie warunków ogólnych.

- 25 Sąd odsyłający jest zdania, że gdyby na podstawie prawa państwa miejsca zwykłego pobytu spółki Hőszig sąd ów miał dojść do wniosku, iż warunki te stanowią integralną część zwartych umów, należałoby zatem – w jego opinii – ustalić, czy klauzula prorogacyjna zawarta w pkt 23.1 rzeczonych warunków ogólnych spełnia wymogi ustanowione w art. 23 ust. 1 rozporządzenia Bruksela I.
- 26 W tych okolicznościach Pécsi Törvényszék (sąd w Peczu) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) W związku z rozporządzeniem Rzym I:

- Czy sąd krajowy może interpretować wyrażenie »z okoliczności wynika«, zawarte w art. 10 ust. 2 rozporządzenia Rzym I, w ten sposób, że badanie »okoliczności, które należy wziąć pod uwagę« do celów ustalenia racjonalności [zasadności] braku wyrażenia przez stronę zgody zgodnie z prawem państwa, w którym strona ta ma miejsce zwykłego pobytu, odnosi się do okoliczności dotyczących zawarcia umowy, jej przedmiotu i jej wykonania?
- Czy »skutki«, o których mowa w art. 10 ust. 2 rozporządzenia Rzym I, sytuacji opisanej w tiret pierwszym powyżej należy interpretować w ten sposób, że w sytuacji gdyby okoliczności, które należy wziąć pod uwagę, ukazały wobec powołania się przez stronę na prawo państwa, w którym strona ta ma miejsce zwykłego pobytu, że zgoda na stosowanie prawa właściwego ustalonego na podstawie ust. 1 tego artykułu nie stanowiłaby racjonalnego [uzasadnionego] skutku jej zachowania, sąd krajowy powinien orzec o istnieniu i o ważności postanowienia umownego według prawa państwa miejsca zwykłego pobytu strony, która powoływała się na to prawo?
- Czy dany sąd krajowy może nadać postanowieniu art. 10 ust. 2 rozporządzenia Rzym I wykładnię, zgodnie z którą – zważywszy na ogół okoliczności danej sprawy – może on swobodnie ocenić, czy w świetle okoliczności, które należy wziąć pod uwagę, wyrażenie zgody na wybór prawa właściwego zgodnie z art. 10 ust. 1 nie stanowiło racjonalnego [uzasadnionego] skutku zachowania strony?
- W przypadku gdyby dana strona powołała się zgodnie z art. 10 ust. 2 rozporządzenia Rzym I na prawo państwa, w którym strona ta ma miejsce zwykłego pobytu, aby wykazać, że nie wyraziła zgody na wybór prawa właściwego, czy sąd krajowy jest zobowiązany uwzględnić prawo państwa miejsca zwykłego pobytu tej strony w zakresie, w jakim w świetle prawa tego państwa wobec zaistnienia wspomnianych »okoliczności« zgoda tej strony na prawo wskazane w umowie nie stanowiłaby racjonalnego [uzasadnionego] zachowania?
- W takim wypadku, czy prawo Unii stoi na przeszkodzie przyjęciu przez sąd krajowy wykładni, zgodnie z którą badanie »okoliczności« w celu ustalenia racjonalności [zasadności] braku wyrażenia zgody odnosi się do okoliczności dotyczących zawarcia umowy, jej przedmiotu i jej wykonania?

2) W związku z rozporządzeniem Bruksela I:

- Czy art. 23 ust. 1 rozporządzenia Bruksela I stoi na przeszkodzie nadaniu mu przez sąd krajowy wykładni, zgodnie z którą konieczne jest dokładne wskazanie właściwego sądu, czy wystarczy – wobec wymogów ustanowionych w motywie 14 wspomnianego rozporządzenia – by wola lub zamiar stron wynikały w sposób jasny z treści umowy?
- Czy jest zgodne z wymogami art. 23 ust. 1 rozporządzenia Bruksela I, by sąd krajowy przyjął wykładnię, zgodnie z którą klauzula prorogacyjna zawarta w warunkach ogólnych zakupu [dostaw] jednej ze stron, na podstawie której spory powstałe lub mające związek z ważnością, wykonaniem lub rozliczeniem zamówienia, w przypadku których nie doszło do ugodowego

rozwiązania, są poddane wyłącznej i ostatecznej jurysdykcji sądów określonego miasta jednego z państw członkowskich, w tym wypadku Paryża [Francja], jest wystarczająco precyzyjna, aby z jej treści można było wywieść – w świetle wymogów ustanowionych w motywie 14 wspomnianego rozporządzenia – wolę lub zamiar stron w odniesieniu do wskazanego państwa członkowskiego?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania drugiego

- 27 Za pomocą swojego pytania drugiego, które należy zbadać w pierwszej kolejności, sąd odsyłający pragnie w istocie ustalić, czy art. 23 ust. 1 rozporządzenia Bruksela I należy interpretować w ten sposób, że klauzula prorogacyjna, taka jak sporna w postępowaniu głównym, która, po pierwsze, jest zawarta w warunkach ogólnych dostaw podmiotu zamawiającego, wymienionych w dokumentach stwierdzających fakt zawarcia umów przez strony oraz przekazanych na etapie zawierania umów, i która, po drugie, wskazuje jako sąd właściwy sądy miasta państwa członkowskiego, spełnia sformułowane w przywołanym przepisie wymogi dotyczące wyrażenia przez strony zgody na obowiązywanie rzeczonoj klauzuli prorogacyjnej oraz wymogi dotyczące precyzyjności jej treści.
- 28 W pierwszej kolejności należy przypomnieć, że o ile wykładnia klauzuli prorogacyjnej podnoszonej przed sądem krajowym w celu ustalenia zakresu sporów objętych jej zakresem stosowania należy do sądu krajowego, przed którym jest ona powoływana (wyrok z dnia 21 maja 2015 r., CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, pkt 67 i przytoczone tam orzecznictwo), o tyle jurysdykcja sądu lub sądów państwa członkowskiego, uzgodniona przez strony umowy w rzeczonoj klauzuli, jest, zgodnie z brzmieniem art. 23 ust. 1 rozporządzenia Bruksela I, co do zasady wyłączna (zob. podobnie wyrok z dnia 21 maja 2015 r., El Majdoub, C-322/14, EU:C:2015:334, pkt 24).
- 29 Ponadto, biorąc pod uwagę cele oraz ogólną systematykę rozporządzenia i w celu zapewnienia jednolitego stosowania owego aktu, pojęcia „umowy dotyczącej jurysdykcji” w rozumieniu art. 23 rzeczonoj rozporządzenia nie należy interpretować w drodze zwykłego odesłania do prawa wewnętrznego jednego z zainteresowanych państw członkowskich, lecz należy traktować je jako pojęcie autonomiczne (wyrok z dnia 7 lutego 2013 r., Refcomp, C-543/10, EU:C:2013:62, pkt 21 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 30 Wreszcie, w zakresie, w jakim w stosunkach z państwami członkowskimi rozporządzenie Bruksela I zastępuje Konwencję z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 1972, L 299, s. 32), zmienioną późniejszymi konwencjami o przystąpieniu nowych państw członkowskich do tej konwencji (zwaną dalej „konwencją brukselską”), wykładnia dokonana przez Trybunał w odniesieniu do postanowień tej konwencji pozostaje aktualna również dla przepisów rozporządzenia, jeśli postanowienia konwencji i przepisy rozporządzenia można uznać za równoważne (wyrok z dnia 23 października 2014 r., flyLAL-Lithuanian Airlines, C-302/13, EU:C:2014:2319, pkt 25 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 31 W odniesieniu do art. 17 akapit pierwszy rzeczonoj konwencji, będącego poprzednikiem art. 23 rozporządzenia Bruksela I, Trybunał orzekł, że klauzula prorogacyjna, która pełni funkcję proceduralną, jest regulowana postanowieniami owej konwencji, które mają na celu ujednolicenie przepisów dotyczących jurysdykcji międzynarodowej (wyrok z dnia 3 lipca 1997 r., Benincasa, C-269/95, EU:C:1997:337, pkt 25).

- 32 Trybunał miał również okazję uściślić, że celem analizowanego przepisu jest ustanowienie takich samych wymogów formalnych dla klauzul prorogacyjnych w celu zagwarantowania pewności prawa oraz zapewnienia, że strony wyraziły zgodę na obowiązywanie odnośnej klauzuli (zob. podobnie wyrok z dnia 16 marca 1999 r., Castelletti, C-159/97, EU:C:1999:142, pkt 34 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 33 Jeżeli chodzi o wymogi ustanowione przez art. 23 ust. 1 rozporządzenia Bruksela I, należy przypomnieć, że przepis ów przewiduje zasadniczo wymogi formalne, natomiast wspomniano w nim tylko o jednym wymogu materialnym, związanym z przedmiotem klauzuli, która powinna dotyczyć określonego stosunku prawnego (zob. podobnie wyrok z dnia 20 kwietnia 2016 r., Profit Investment SIM, C-366/13, EU:C:2016:282, pkt 23 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 34 W niniejszej sprawie wymóg materialny jest spełniony, ponieważ z postanowienia odsyłającego wynika, że strony postępowania głównego są połączone rozmaitymi umowami o świadczenie usług.
- 35 W odniesieniu do wymogów formalnych należy przypomnieć, po pierwsze, że aby zgodnie z brzmieniem rzeczonoego art. 23 ust. 1 umowa dotycząca jurysdykcji była ważna, musi ona zostać zawarta w formie pisemnej lub ustnej potwierdzonej na piśmie, lub w formie, która odpowiada praktyce przyjętej między stronami, lub – w handlu międzynarodowym – w formie odpowiadającej zwyczajowi handlowemu, który strony znały lub musiały znać. Zgodnie z art. 23 ust. 2 „elektroniczne przekazy umożliwiające trwały zapis umowy” należy uznać za „zrównane z formą pisemną” (zob. podobnie wyrok z dnia 21 maja 2015 r., El Majdoub, C-322/14, EU:C:2015:334, pkt 24).
- 36 Po drugie, ustalenie, czy strony rzeczywiście wyraziły zgodę na obowiązywanie klauzuli, stanowi cel art. 23 ust. 1 rozporządzenia Bruksela I (zob. podobnie wyrok z dnia 21 maja 2015 r., El Majdoub, C-322/14, EU:C:2015:334, pkt 30 i przytoczone tam orzecznictwo). Jest to uzasadnione chęcią zapewnienia ochrony słabszej stronie umowy przed ryzykiem włączenia klauzuli prorogacyjnej przez drugą tylko stronę umowy w taki sposób, że nie zwróciłoby to uwagi pierwszej z nich (zob. podobnie wyrok z dnia 16 marca 1999 r., Castelletti, C-159/97, EU:C:1999:142, pkt 19 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 37 Sąd, przed którym toczy się postępowanie, ma w pierwszej kolejności obowiązek zbadania, czy klauzula przyznająca mu jurysdykcję rzeczywiście została uzgodniona przez strony, co musi nastąpić w sposób wyraźny i jednoznaczny, przy czym funkcją form wymaganych przez art. 23 ust. 1 rozporządzenia Bruksela I jest zagwarantowanie ustalenia, czy strony rzeczywiście wyraziły zgodę na obowiązywanie danej klauzuli (wyroki: z dnia 6 maja 1980 r., Porta-Leasing, 784/79, EU:C:1980:123, pkt 5 i przytoczone tam orzecznictwo; a także z dnia 21 maja 2015 r., El Majdoub, C-322/14, EU:C:2015:334, pkt 29 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 38 Jak podkreślił również rzecznik generalny w pkt 33 i 34 opinii, z orzecznictwa Trybunału wynika, że wnioszek o zawarcie umowy dotyczącej jurysdykcji w rozumieniu art. 23 ust. 1 rozporządzenia Bruksela I można wysnuć z faktu, iż wymogi formalne określone w art. 23 ust. 1 owego rozporządzenia zostały spełnione.
- 39 Jeżeli chodzi o sytuację taką jak zaistniała w sprawie stanowiącej przedmiot postępowania głównego, w której klauzula prorogacyjna jest zawarta w warunkach ogólnych, Trybunał miał już okazję orzec, że klauzula taka jest zgodna z prawem, jeżeli w tekście umowy podpisanej przez obydwie strony zamieszczono wyraźne odesłanie do ogólnych warunków umowy zawierających rzeczoną klauzulę (zob. podobnie wyroki: z dnia 16 marca 1999 r., Castelletti, C-159/97, EU:C:1999:142, pkt 13; a także z dnia 20 kwietnia 2016 r., Profit Investment SIM, C-366/13, EU:C:2016:282, pkt 26 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 40 Jest tak jednakże tylko w przypadku wyraźnego odesłania, jeśli strona wykazująca zwykłą staranność stwierdzi jego istnienie i jeśli stwierdzone zostanie, że warunki ogólne zawierające klauzulę prorogacyjną zostały rzeczywiście zakomunikowane drugiej stronie umowy (zob. podobnie wyrok z dnia 14 grudnia 1976 r., *Estasis Saloti di Colzani*, 24/76, EU:C:1976:177, pkt 12).
- 41 W niniejszej sprawie z postanowienia odsyłającego wynika, że klauzula prorogacyjna została zawarta w warunkach ogólnych dostaw Technosu, które to warunki zostały przywołane w dokumentach stwierdzających fakt zawarcia umów przez strony na etapie ich zawierania.
- 42 Z powyższego wynika zatem, że klauzula prorogacyjna, taka jak ta stanowiąca przedmiot sporu w postępowaniu głównym, spełnia wymogi formalne ustanowione przez art. 23 ust. 1 rozporządzenia Bruksela I.
- 43 Jeżeli chodzi o precyzyjność treści klauzuli prorogacyjnej, w kwestii określenia sądu państwa członkowskiego właściwego (bądź sądów właściwych) do rozpoznania sporów powstałych między stronami, Trybunał orzekł już w odniesieniu do art. 17 konwencji brukselskiej, że brzmienia tego przepisu nie można interpretować w ten sposób, iż klauzula prorogacyjna musi być sformułowana tak, aby ustalenie sądu właściwego można było dokonać, opierając się na samym tylko brzmieniu tej klauzuli. Wystarczy, aby klauzula określała obiektywne czynniki, na podstawie których strony uzgodniły sąd, do którego (lub sądy, do których) pragną przekazywać pod rozstrzygnięcie spory wynikłe lub mogące wyniknąć między nimi. Wspomniane czynniki, wystarczająco precyzyjne, aby umożliwić sądowi, przed którym wytoczono powództwo, ustalenie, czy jest on właściwy, mogą być w stosownych przypadkach określone na podstawie szczególnych okoliczności danej sprawy (wyrok z dnia 9 listopada 2000 r., *Coreck*, C-387/98, EU:C:2000:606, pkt 15).
- 44 Taka wykładnia, zainspirowana codzienną praktyką przyjętą w obrocie handlowym, jest uzasadniona przez okoliczność, że art. 23 rozporządzenia Bruksela I, co potwierdzają jego motywy 11 i 14, jest oparty na uznaniu swobody woli stron w zakresie umownego wyboru jurysdykcji sądów rozpatrujących sprawy objęte zakresem zastosowania owego rozporządzenia (zob. podobnie wyroki: z dnia 9 listopada 1978 r., *Meeth*, 23/78, EU:C:1978:198, pkt 5; z dnia 21 maja 2015 r., *El Majdoub*, C-322/14, EU:C:2015:334, pkt 26).
- 45 W niniejszej sprawie z ustaleń sądu odsyłającego wynika, że zgodnie z treścią klauzuli prorogacyjnej jakiegokolwiek spór między stronami postępowania głównego „jest poddany wyłącznej i ostatecznej jurysdykcji sądów miasta Paryża”.
- 46 Mimo iż klauzula ta nie wskazuje wyraźnie państwa członkowskiego, którego sądom strony postanowiły przyznać jurysdykcję, wskazanymi sądami są sądy państwa członkowskiego, które w niniejszej sprawie jest jednocześnie państwem, którego prawo zostało wskazane przez strony jako prawo właściwe dla zawartej przez nie umowy, tak że nie ma żadnych wątpliwości co do tego, iż owa klauzula, zawarta w umowie takiej jak ta, której dotyczy spór w postępowaniu głównym, ma na celu przyznanie wyłącznej jurysdykcji sądom należącym do systemu sądownictwa wskazanego państwa członkowskiego.
- 47 Z ustalonych przez sąd odsyłający okoliczności charakterystycznych dla badanej sprawy wynika zatem, że klauzula prorogacyjna, taka jak rozpatrywana w postępowaniu głównym, spełnia wymogi dotyczące precyzyjności, przypomniane w pkt 43 niniejszego wyroku.
- 48 Ponadto, jak podkreślił rzecznik generalny w pkt 44 opinii, należy zauważyć, że klauzula prorogacyjna wskazująca „sądy” danego miasta państwa członkowskiego odsyła na potrzeby dokładnego wskazania sądu, przed którym należy wytoczyć powództwo, pośrednio, acz w nieunikniony sposób, do obowiązujących w tymże państwie członkowskim przepisów regulujących właściwość sądów.

- 49 W świetle powyższych rozważań na pytanie drugie należy odpowiedzieć, iż art. 23 ust. 1 rozporządzenia Bruksela I należy interpretować w ten sposób, że klauzula prorogacyjna, taka jak sporna w postępowaniu głównym, która, po pierwsze, jest zawarta w warunkach ogólnych dostaw podmiotu zamawiającego, wymienionych w dokumentach stwierdzających fakt zawarcia umów przez strony oraz przekazanych na etapie zawierania umów, i która, po drugie, wskazuje jako sąd właściwy sądy miasta państwa członkowskiego, spełnia wymogi sformułowane w przywołanym przepisie dotyczące wyrażenia przez strony zgody na obowiązywanie rzeczonoj klauzuli prorogacyjnej oraz wymogi dotyczące precyzjności jej treści.

W przedmiocie pytania pierwszego

- 50 Rozporządzenie Rzym I nie ma, zgodnie z jego art. 1 ust. 2 lit. e), zastosowania do umów o właściwość sądu.
- 51 Ponadto, co wynika z odpowiedzi udzielonej na pytanie drugie, sąd odsyłający nie ma jurysdykcji do rozpoznania sporu stanowiącego przedmiot postępowania głównego. Sąd ów nie będzie zatem mógł orzec w przedmiocie ważności klauzuli umowy, zgodnie z którą prawem właściwym dla umów zawartych przez strony postępowania głównego jest prawo francuskie, co Höszig kwestionuje również, powołując się na art. 10 ust. 2 rozporządzenia Rzym I.
- 52 W konsekwencji nie ma potrzeby udzielania odpowiedzi na pytanie pierwsze.

W przedmiocie kosztów

- 53 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (druga izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 23 ust. 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych należy interpretować w ten sposób, że klauzula prorogacyjna, taka jak sporna w postępowaniu głównym, która, po pierwsze, jest zawarta w warunkach ogólnych dostaw podmiotu zamawiającego, wymienionych w dokumentach stwierdzających fakt zawarcia umów przez strony oraz przekazanych na etapie zawierania umów, i która, po drugie, wskazuje jako sąd właściwy sądy miasta państwa członkowskiego, spełnia wymogi sformułowane w przywołanym przepisie dotyczące wyrażenia przez strony zgody na obowiązywanie rzeczonoj klauzuli prorogacyjnej oraz wymogi dotyczące precyzjności jej treści.

Podpisy